

Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Verlag Solabio Dijkendag Assenede (B) 24 juni 2011

Deze dijkendag werd georganiseerd door de Provinciale Landbouwkamer Oost Vlaanderen en Stichting Landschapsbeheer Zeeland in het kader van het project Solabio.

Samenvatting - Lezingen

Bloemdijken – Flora

Lezing: Peter Maas

Bloemdijken is een term voor een landschappelijk element met (zeldzame) vegetatie.

De bloemdijken worden onderverdeeld in:

1. Doornzaaddijken (beweid door runderen, zware bodemopbouw)
2. Walstroddijken (veel zanderiger)
3. Marjoleindijken (beweid, bodemopbouw tussen 1 en 2 in).

Voorbeelden van Wilde marjolein, Vlaamse peterselie en wollige distel geven aan dat veel van de planten die op bloemdijken voorkomen aan de noord(west)grens zitten van hun verspreidingsgebied.

Zeeland wordt gekenmerkt door een dijkenlandschap/polderlandschap. Dit geldt verder voor noord Vlaanderen. De flora kan zich het beste ontwikkelen op de zuidhellingen van de dijken, vanwege zon-licht-warmte. De ontwikkelingsvegetatie op de dijken hangt samen met het oude agrarische gebruik. Vroeger vond geen bemesting plaats zodat de dijken verschraalden.

Het agrarische beheer is er na verloop van tijd afgegaan, waarna de rol van de boeren is overgegaan op o.a. natuurbeherende instanties.

Dijken voldoen vaak niet aan de wensen, m.b.t. tot het beheer. “Grote” soorten (ruigtesoorten) nemen toe en “lage” soorten (klein en kwetsbaar) nemen af. Er vindt steeds meer verruiging van de dijken plaats. Soorten als braam/glanshaver gaan domineren.

Het gaat slecht: de teloorgang van een Zeeuws fenomeen!

Conclusies:

- De natuurwaarden staan sterk onder druk.
- Wijzigingen in agrarisch gebruik en tekortschietend natuurbeheer zijn hier debet aan.
- Natuurbudgetten zijn niet meer vanzelfsprekend.

Oplossingen:

- Beheerskosten moeten omlaag
- welk ambitieniveau houden we vast
- niet 100% jaarlijks maaien
- autoluw maken van polders
 - met zelfde budget meer oppervlakte
 - waar beweid kan worden: beweiden
- samenwerken met weg- en slootbeheer
- recreatief belang benadrukken
- cultuurhistorische component uitbouwen
- afzet van biomassa

Bloemdijken: het blijft een uitdaging!

Insecten langs de dijk (dagvlinders en (solitaire) bijen)

Lezing Ilf Jacobs

In de open ruimte van het landschap zijn onder andere de volgende elementen aanwezig:

- Landbouw
- Bebouwing
- Wegen
- Recreatie

Hierdoor is het landschap versnipperd.

Dijken gelden dan als 'ontsnipperaars', doordat ze als lijnvormige elementen dienen als corridor/verbinding tussen verschillende leefgebieden.

De dijken hebben een ecologisch belang:

- Een langdurig extensief gebruik
- Grote variatie in voorkomende plantensoorten (nectar- en waardplanten)
- Grote verscheidenheid (zowel landschappelijk als abiotisch). Dit valt onder te verdelen in open/gesloten, nat/droog en koud/warm.
- Dijken beslaan een grote oppervlakte

Vlinders zoeken warme plekjes op, dus is het van groot belang dat deze plekjes er ook zijn op de dijken. Waardplanten staan meer in de ruigere delen van de dijk en de nectarplanten meer op het zonnige talud. Zo wordt de hele dijk door de vlinders gebruikt.

De principes voor het botanisch beheer zijn:

- Maaibeheer
- Juist moment (2x per jaar)
- Afvoeren van maaisel

Variatie is het belangrijkste voor de fauna. Variatie kan er zijn op verschillende niveaus:

- Op landschapsschaal (open/gesloten)
- Op middelgrote schaal (struwelen, ruige hoekjes)
- Op vegetatieniveau (gefaseerd maaibeheer)
 - Niet alles maaien op één moment
 - Ongeveer 15% laten staan
 - Ongemaaide zones afwisselen.

Dijkenbeheer in Vlaanderen en Nederland

Lezing Alex Wieland

In Zeeland wordt er verschil gemaakt tussen verschillende typen dijken:

- Bloemdijken
- Faunadijken
- Landschapsdijken

Alle dijken fungeren als verbindingszone voor planten en dieren tussen verschillende (grensoverschrijdende) leefgebieden. Daarnaast vormen dijken belangrijke leefgebieden door de gevarieerde a-biotische factoren.

Bloemdijken zijn gericht op botanisch beheer. Faunadijken zijn gericht op o.a. struwelen. Landschaps dijken zijn voor het grootste deel binnendijken. Een ideale dijk is een combinatie van deze types.

Dijken hebben verschillende functies. Het kan zijn als waterkering, maar ook als weg. Verder is er de landbouwkundige functie, de recreatieve functie en een cultuurhistorische functie.

In Zeeland zijn veel dijken in eigendom bij natuurbeherende instanties. Verder zijn ook veel dijken bij de overheid in eigendom. Ook particulieren en landbouwers hebben dijken in eigendom. In Vlaanderen ligt de eigendomssituatie iets anders. Daar zijn dijken (naast de bovengenoemde eigenaren) vaak in bezit van polderbesturen.

Het beheer van bloemdijken kan op de volgende manieren gestalte gegeven worden.

- Begrazing (runderen, paarden en schapen(kudde))
- Hooien
- Onderhoud bomen
- Combinatie: eerst hooien, daarna nabegrazen is botanisch het beste.

Er lopen verschillende projecten op het gebied van bloemdijken, nl:

- SOLABIO (Interreg)
- Bloemdijkenproject (Provincie Zeeland)
- Herstel van in het verleden afgegraven dijken in West Zeeuws-Vlaanderen
- Inrichtingskosten voor soorten in West Vlaanderen

De kosten (excl. Waterschapslasten) voor het maaien van dijken bedragen ca. € 1100,- tot € 1500,- per kilometer. De kosten voor een schaapskudde zijn ongeveer even groot. Een knotboom kost ongeveer € 15,-.

De opbrengsten via de SNL-regeling zijn:

Botanisch weiland	€ 1020,-
Botanisch hooiland	€ 1165,-
Knotboom	€ 9,64

In West Vlaanderen maaien de gemeenten soms dijken langs wegen. Sommige gemeenten geven subsidie voor onderhoud aan landschapselementen.

De rol die landbouwers kunnen spelen op het gebied van bloemdijken ligt in de beweiding (runderen of schapen).

Knelpunten die genoemd kunnen worden zijn:

- Geen beheer
- Te intensief/verkeerd beheer
- Geen mogelijkheid om contracten af te sluiten
- Kosten beheer
- Meerdere specifieke machines noodzakelijk
- Afzet maaisel is een probleem
- Zeedijken (bij schorren) worden vaak te vroeg gemaaid
- Alle vegetatie wordt in één keer gemaaid.

De volgende kansen/aanbevelingen kunnen worden aangedragen:

- Nadruk leggen op koppeling wandelnetwerk, fietsroutes etc.
- Meer samenwerking tussen beheerders
- Betrekken dijkenbeheer in landschapsplannen
- Eigenaar heeft onvoldoende kennis (geen begeleiding meer)
- Geen mogelijkheden voor kleine oppervlaktes
- Waterschap bij natuurlijk beheer van eigen dijken betrekken
- Onderzoek naar interesse dijkenbeheer bij landbouwers
- Collectief beheer promoten
- In kansrijke regio's plan opstellen met alle betrokken partijen
- Mogelijkheden onderzoeken voor pakketten bloemdijkenbeheer in Vlaanderen
- Niet hele dijk jaarlijks maaien, maar richten op zuidtalud
- Ruimte voor aanplant
- Plaatselijk plagen blijkt effectief om achterstallig onderhoud weg te werken.

"Deze actie kadert binnen het project SOLABIO - 'Soorten en landschappen als dragers voor biodiversiteit', mede gefinancierd door het Europees programma Interreg IV A voor de grensregio Vlaanderen-Nederland".

Interreg Vlaanderen Nederland

Europa investeert in uw regio

Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling